

Crucea lui Lazăr Nelega din Bocșa Mare

Situația aniversării Centenarului Marii Uniri este mult mai complicată în teritoriile care au făcut parte până la 1918 din Imperiul Austro-Ungar, deoarece eroii căzuți pe fronturi au luptat pentru altă țară, sub alte steaguri decât cel românesc. Nu a fost vina lor, iar datoria noastră este să le păstrăm amintirea, atât cât se mai poate. Un exemplu în acest sens este crucea lui Lazăr Nelega din Bocșa Mare pe care am documentat-o prima dată în primăvara anului 2013 și care, alături de alte câteva asemenea cruci și monumente funerare, m-a determinat să încep o inventariere preliminară a acestora de pe teritoriul județului Hunedoara, dar nu numai.

La vremea respectivă crucea se afla într-o situația ingrată, în semnul în care, fiind amplasată în cimitirul din Bocșa Mare (localitate ce și în anul 2013 mai figura doar pe hărți sau în scriptele Primăriei Certeju de Sus) risca să fie distrusă odată cu întreg cimitirul. Din satul Bocșa Mare mai existau doar fundațiile și o casă cu două șuri rămase ca prin minune în picioare. Totul fusese demolat sau relocat deoarece în zonă trebuia să se redeschidă exploatarea minieră de suprafață de la Coronda, însă noii proprietari promisese să lase intact cimitirul. Sper să o fi făcut.

Crucea lui Lazăr Nelega, chiar dacă probabil nu este cea mai impresionantă din cimitir, atrage atenția prin înălțime și prin faptul că pe ea stă agățată o jerbă de flori de plastic, eternele flori de plastic atârinate pe crucile și monumentele de eroi. Cioplit dintr-o singură bucată de piatră și constituită din trei registre, inegale ca dimensiuni, monumentul este amplasat pe un soclu cubic, cu marginea superioară teșită. Registrul superior are o bază în formă de trunchi de piramidă din care se înalță crucea, de tip latin, incizată simplu în centru cu același simbol și pe brațe cu inscripțiile de consacrare. În partea de jos a brațului principal este cioplită și o nișă dreptunghiulară cu rolul de a adăposti la început fotografia eroului.

Textul inscripției principale este amplasat în registrul median, într-un chenar simplu și este perfect vizibil, atât datorită calității pietrei din care s-a realizat crucea, cât și a acurateții execuției meșterului crucer: „În amintirea / eroului / LAZĂR NELEGA / năs. în anul 1885 / rep. pentru Tron și / patrie în 1914 în / luptele din Serbia. / Trupul lui odih= / nească în pământ / strein ear sufle= / tul lui bun pluteas / că în părăția / cerurilor”. Un triplu element vegetal (trei frunze ce pleacă dintr-un mic triunghi) împodobește registrul inferior.

După cum se observă, Lazăr Nelega a murit la 29 ani, în chiar primele luni după declanșarea Primului Război Mondial. În ce condiții și unde mai exact? Nu putem ști exact fără o cercetare a documentelor. Cert este că, după transmiterea prin telegraf a declarației de război către guvernul sârb, pe 15/28 iulie 1914, a doua zi Austro-Ungaria începe operațiunile militare prin bombardarea Belgradului, în timp ce mobilizarea generală pe teritoriul imperiului este decretată pe 18/31 iulie. Până la sfârșitul anului, armatele austro-ungare desfășoară acțiuni militare pe mai multe fronturi, suferind înfrângeri catastrofale, soldate cu importante pagube materiale și pierzând zeci de mii de oameni.

Printre aceștia s-a numărat și Lazăr Nelega din Bocșa Mare, iar inscripția care pomenește de jertfa lui „pentru Tron și patrie” ne îndreptățește să presupunem faptul că monumentul a fost ridicat până în anul 1918, ulterior formularea fiind evitată din motive ușor de înțeles.

Dr. Daniel I. Iancu
Cercetător științific III